

Nr 21.

Ankom till riksdagens kansli den 11 mars 1938 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov (rekvisitionslag), lag om skyldighet i vissa fall att i fredstid tillhandahålla förnödenheter m. m. för krigsmaktens behov och lag om förfogande över viss egendom för krigsmaktens behov (militär förfogandelag).

Genom en den 19 november 1937 dagtecknad proposition, nr 3, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade, här nedan införda förslag till lag angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov (rekvisitionslag), lag om skyldighet i vissa fall att i fredstid tillhandahålla förnödenheter m. m. för krigsmaktens behov samt lag om förfogande över viss egendom för krigsmaktens behov (militär förfogandelag).

Beträffande de skäl, som ligga till grund för de genom propositionen framlagda förslagen, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

De genom propositionen framlagda lagförslagen grunda sig i huvudsak på förslag, som utarbetats av rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap med biträde av en jämlikt Kungl. Maj:ts uppdrag särskilt tillkallad sakkunnig och under samverkan med sakkunniga, som utsetts av cheferna för generalstaben, marinstaben och flygvapnet. I skrivelse den 2 november 1934, med vilken förslaget överlämnats, har rikskommissionen uttalat, att lagstiftningen om rätt för staten att under krig och andra utomordentliga förhållanden tvångsvis förfoga över enskild egendom måste syfta till att tillgodose två till arten ganska skilda ändamål. Dels gällde det att utrusta de statliga organen med befogenheter att under tider av svåra ekonomiska rubbningar kunna genomföra en sådan reglering av produktion, omsättning och konsumtion, som krävdes i den allmänna folkförsörjningens intresse. Dels

gällde det att skapa sådana rättsliga instrument, som möjliggjorde de militära behovens täckande på ändamålsenligaste sätt under krig eller vid fara för krigiska förvecklingar. Förstnämnda ändamål borde uppnås genom en allmän förfogandelag efter mönstret av de under världskriget här gällande provisoriska lagarna jämte därtill anslutande specialförfattningar. Det syntes vara tillräckligt, att nu åsyftade författningar föreläge utarbetade för att, om förhållandena det påkallade, framläggas till antagande och utfärdande. För planläggningen av den militära behovstäckningen krävdes däremot, att klarhet funnes redan under fredstid angående rättsgrundvalen för krigstidshushållningen. Här fordrades alltså en permanent lagstiftning, som i förväg klart utstakade gränserna för de i och för krigföringen behövliga tvångsförfogandena.

De tre nu framlagda lagförslagen hänföra sig samtliga, såsom framgår av deras rubriker, uteslutande till reglerandet av den militära behovstäckningen.

Behovet av lagbestämmelser, som reglera de för tillgodoseende av de militära behoven under krig erforderliga tvångsförfarandena, har längesedan erkänts. Härpå syfta de i § 74 regeringsformen intagna föreskrifterna angående militära rekvisitioner. I nämnda grundlagsbud stadgas, att från den dag, då enligt beslut av Konungen i statsrådet och efter utfärdande av riksdagskallelse rikets krigsmakt eller någon del därav ställes på krigsfot för upprätthållande av rikets neutralitet eller för avvärjande av ett befarat eller börjat angrepp, Konungen äger att i den ordning, på det sätt och på de villkor samt med den skyldighet för staten till ersättning, som bestämmas i särskild av Konungen och riksdagen samfällt stiftad lag, låta av kommuner eller enskilda utfordra förnödenheter och tjänstbarheter, som må vara att i orten tillgå och som erfordras för fyllande av sådana krigsmaktens oundgängliga behov, vilka icke på annat sätt kunna med tillräcklig skyndsamhet tillgodoses.

Med stöd härav hava utfärdats tre nu gällande lagar, nämligen lagen den 24 maj 1895 angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov (den s. k. rekvisitionslagen), lagen den 9 april 1926 angående anskaffande av fartyg för krigsmaktens ställande på krigsfot (fartygsuttagninglagen) samt lagen den 27 april 1934 om anskaffning av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (häst- och fordonsanskaffningslagen).

Rekvisitionslagen reglerar rätten för militära myndigheter att efter mobilisering tvångsvis taga i anspråk förnödenheter och tjänstbarheter av i lagen särskilt angivna slag. Den grundläggande föreskriften om tiden för rekvisitionsrättens inträde ansluter sig till § 74 regeringsformen.

Häst- och fordonsanskaffningslagen samt *fartygsuttagninglagen* medgiva rätt att — likaledes efter mobilisering — taga i anspråk de hästar, fordon och fartyg, som erfordras för krigsmaktens mobiliseringsbehov, samt reglera tillika systemet för de under fredstid behövliga förberedelserna för nämnda behovs tillgodoseende.

Till samtliga dessa lagar hava tillämpningsförfattningar utfärdats.

Beträffande innehållet i gällande bestämmelser i övrigt, påtalade brister i dessa, de föreliggande lagförslagens huvudgrunder samt innehållet i de över förslagen avgivna yttrandena i allmänhet får utskottet hänvisa till den redogörelse, som lämnats å sid. 16—22 i propositionen.

Tillförordnade chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Levinson, har i propositionen (sid. 22—24) under hänvisning till nyssnämnda nu gällande lagar, anfört bland annat följande:

Samtliga dessa lagar hava utfärdats med stöd av § 74 regeringsformen och karakteriseras följaktligen därav, att de genom dem reglerade tvångsförfarandena kunna äga rum först efter det krigsmakten ställts på krigsfot, d. v. s. mobiliserats.

I vad avser krigsmaktens förseende med mobiliseringsbehovet av hästar, fordon och fartyg, som regleras genom de två sistnämnda lagarna, synes någon olägenhet därigenom icke vara att befara. Däremot synes stå klart, att rekvisitionslagen icke kan, utan kompletterande lagbestämmelser, utgöra tillräcklig rättslig grundval för de övriga tvångsförfoganden, som med hänsyn till nutida förhållanden kunna påfordras. Såsom rikskommissionen anfört synes det oundgängligen nödvändigt, att redan före mobilisering vissa förnödenheter och tjänstbarheter, som av en eller annan anledning icke kunna anskaffas på frivillighetens väg, kunna för krigsmaktens räkning tvångsvis utkrävas. Jag erinrar i detta sammanhang om värnpliktslagens bestämmelser, enligt vilka värnpliktiga utan mobilisering kunna inkallas till tjänstgöring, då rikets försvar eller dess säkerhet eljest det kräver. Det inkallade manskapet kan för bevakningsändamål eller dylikt sändas utanför de vanliga förläggningssorterna, och det kräves då självfallet i lika hög grad som vid mobilisering möjlighet att vid behov tvångsvis kunna anskaffa kvarter och annat, som erfordras för tjänstens fullgörande. Härtill kommer, att det för utrustnings- och första ersättningsbehovens fyllande är nödvändigt, att omfattande upphandlingar äga rum omedelbart före eller i samband med mobilisering. Även om dessa upphandlingar, i den mån de måste ske före mobilisering, måhända kunna ordnas genom frivilliga köp eller avtal, vilket det nuvarande systemet förutsätter, måste det dock framstå såsom nödvändigt att i fall av behov hava tillgång till en lag, varigenom upphandlingarna kunna tvångsvis genomföras. Med hänsyn till de erfarenheter, som vunnos under världskriget, och icke minst med tanke på flygvapnets utveckling under senare år måste det vidare anses såsom en allvarlig brist i nu gällande bestämmelser, att möjlighet saknas att redan på ett tidigt stadium kunna beslagtagna sådana för försvarsändamål viktiga tillgångar, varpå brist kan förväntas uppstå, såsom brännolja, bensin och dylikt.

Vad sålunda anförts synes ådagalägga, att en komplettering av gällande lagbestämmelser i förevarande hänseenden är av behovet påkallad. De förslag, som av rikskommissionen i sådant syfte framlagts, hava icke mött någon erinran i huvudsak från de hörda myndigheternas sida. Förslagets huvudprinciper synas vara väl ägnade att ligga till grund för en lagstiftning i ärendet. Sålunda torde den nu gällande rekvisitionslagen allenast böra undergå en i huvudsak formell omarbetning. Den föreslagna lagen om skyldighet i vissa fall att i fredstid tillhandahålla förnödenheter m. m. för krigsmaktens behov måste anses utgöra ett nödvändigt komplement till rekvisitionslagen. Då enligt förslaget full ersättning alltid skall lämnas

för vad som enligt lagen kan utkrävas, synas några mera vägande betänkligheter mot förslaget i princip knappast kunna anföras. Detsamma lärers få anses gälla även i fråga om den föreslagna militära förfogandelagen. Även bortsett från att en sådan lag till skillnad från rekvisitionslagen kan träda i tillämpning redan före en mobilisering, torde det ur flera synpunkter vara lämpligast, att de omfattande upphandlingar, som erfordras för de stora förutsebara behoven, ske centralt genom beslut av Kungl. Maj:t och icke genom ett större antal sidoordnade militära myndigheter, vilka icke alltid kunna hava den överblick över varumarknaden, som kräves i en sådan situation. Det måste även för civilbefolkningen anses såsom en fördel, att behovet av rekvisitioner genom militära myndigheter inskränkes icke bara till omfattningen utan även till vissa begränsade områden, vilket otvivelaktigt kommer att bli va fallet, därest en militär förfogandela g finnes tillgänglig. På grund härav torde de betänkligheter, som man eljest måhända kunde hysa mot att antaga en permanent militär förfogandela g, böra vika. Härvidlag bör ock bemärkas, att de två sistnämnda lagarnas bestämmelser icke skola träda i tillämpning annat än efter Kungl. Maj:ts förordnande, vilket endast skall kunna givas under särskilda i lagarna angivna betingelser.

Här må även erinras, att Kungl. Maj:t genom proposition, nr 4, till innevarande års riksdag framlagt förslag till lag om förfoganderätt för luftskyddets behov. Nämnda proposition jämte en i anledning därav väckt motion hava behandlats i utskottets denna dag avgivna utlåtande nr 22.

Utskottet.

Såsom av den här ovan lämnade redogörelsen framgår gälla för närvarande tre lagar, med stöd av vilka krigsmaktens behov av förnödenheter och tjänstbarheter tvångsvis kan utkrävas, nämligen rekvisitionslagen, fartygsuttagningslagen samt häst- och fordonsanskaffningslagen. De genom dessa lagar reglerade förfarandena kunna komma till användning först efter det krigsmakten mobiliserats. Gällande bestämmelser synas därför icke utgöra tillräcklig rättslig grundval för de tvångsförfoganden, som kunna bli va nödvändiga i samband med ett krig under moderna förhållanden. De nu föreliggande förslagen till lag om skyldighet i vissa fall att i fredstid tillhandahålla förnödenheter m. m. för krigsmaktens behov och militär förfogandela g syfta till att fylla bristen på stadganden, som kunna säkerställa förnödenhetsanskaffningen och utkrävandet av tjänstbarheter redan på ett tidigare stadium. Det ligger i sakens natur, att de åtgärder, till vilka bemyndigande skulle lämnas genom dessa båda lagar, må förekomma endast under särskilda i lagarna angivna betingelser. Genom ifrågavarande proposition har vidare framlagts förslag till ny rekvisitionslag. Detta förslag utgör resultatet av en huvudsakligen formell omarbetning av den nu gällande lagen i ämnet.

De förhållanden, under vilka de föreslagna lagarna äro avsedda att tillämpas, äro enligt utskottets mening av den utomordentliga art, att de kräva tillgång till säregna hjälpmedel. Om syftet med lagstiftningen på förevarande område skall kunna vinnas, torde det icke kunna undvikas, att den kommer att delvis vila på andra grundsatser än de för normala fall gällande.

De framlagda förslagen äro enligt utskottets mening i stort sett ägnade att läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Vid granskningen av desamma har

utskottet bemärkt, att förslaget till lag om skyldighet i vissa fall att i fredstid tillhandahålla förnödenheter m. m. för krigsmaktens behov icke innehåller någon motsvarighet till den i förslaget till rekvisionslag gjorda uppräkningsen av de förnödenheter, som må utfordras. Då vissa skäl kunna anföras till stöd för en sådan olikhet, bland annat den omständigheten, att full ersättning alltid skall utgå för förfogande enligt förstnämnda lag men icke alltid för rekvisition enligt den senare lagen, och det torde få förutsättas, att tillämpningen av båda lagarna kommer att ske med samma försiktighet, har utskottet icke funnit anledning till erinran i nämnda hänseende.

Utskottet, som icke har något att erinra beträffande de särskilda bestämmelserna i förslagen till rekvisionslag och lag om skyldighet i vissa fall att i fredstid tillhandahålla förnödenheter m. m. för krigsmaktens behov, övergår härefter till att under de olika paragraferna verkställa detaljgranskning av förslaget till *militär förfogandelag*. I den mån de särskilda bestämmelserna icke i det följande beröras, hava de av utskottet lämnats utan erinran.

9 §.

I andra stycket i förevarande paragraf stadgas, att om beslag häves eller eljest upphör att gälla utan att förnödenheten avstås till kronan och förnödenheten lidit skada till följd av beslaget, kronan skall gälda ersättning för skadan. Detta stycke överensstämmer med 9 § andra stycket i 1918 års förfoganderättslag.

Industriförbundet har i sitt yttrande framhållit, att i detta fall ersättning borde utgå även för den direkta förlust i övrigt, som kunde hava tillfogats förnödenhetens ägare genom beslaget, såsom prisfall, ränteförlust m. m.

Föredragande departementschefen har i propositionen (sid. 37) erinrat, att föreskrift om att vara kunde tagas i beslag för behov, som omförmäldes i kristidens förfoganderättslagar, första gången infördes i 1916 års förfoganderättslag, varjämte föreskrefs, att ersättning skulle lämnas — utom för nödig kostnad för varans uppläggning, förvaring och vård under beslagstiden — jämväl, om beslaget hävdes eller eljest upphörde att gälla, för skada, som till följd av beslaget kunde hava uppkommit å varan. Bestämmelser av likartat innehåll upptogs jämväl i de därefter under kristiden antagna förfoganderättslagarna. Någon anledning att nu utvidga stadgandets innehåll syntes icke föreligga.

Ej heller enligt utskottets mening föreligger anledning att giva ifrågevarande stadgande ett mera vidsträckt innehåll än motsvarande bestämmelser i de åren 1916, 1917 och 1918 antagna förfoganderättslagarna. Givetvis står det ägare av en beslagtagen förnödenhet fritt att hos statsmakterna anhålla om ersättning av statsmedel utöver vad som kan medgivas enligt förevarande paragraf. Utskottet anser sig emellertid icke böra i förevarande sammanhang taga ställning till frågan, huruvida i särskilda fall billighetsskäl skulle kunna föranleda till utgivande av sådan ersättning.

Utskottet.

11 §.

I fråga om den i andra stycket av förevarande paragraf upptagna bestämmelsen om att ersättning för förnödenhet, vars avstående föregåtts av beslag, skall bestämmas efter det pris, som gällde, då förordnande om beslaget gavs, har *industriförbundet* anmärkt, att i detta fall föreskrift saknades om att ersättning skall lämnas även för den skada, som tillfogats ägaren genom att han under beslagstiden varit berövad förfoganderätten över förnödenheten. Det kunde här röra sig om stora varupartier, representerande avsevärda kapitalbelopp, som under beslagstiden låge räntelösa. Såsom erfarenheten från senaste världskriget lärt kunde också penningvärdet under beslagstiden ha försämrats, så att ersättningen i realiteten bleve betydligt lägre än om den utbekommit vid beslagstillfället. Den enskilde borde uppenbarligen hållas skadelös för dylika förlustmoment.

Föredragande departementschefen har framhållit, att även nu ifrågavarande bestämmelser i sak överensstämde med motsvarande i 1918 års förfoganderättslag, vilka i sin tur hämtats ur 1917 års lag. Även om vissa skäl kunde tala för ett tillgodoseende av de av industriförbundet anförda synpunkterna, syntes dock enligt departementschefens mening tillräcklig anledning icke föreligga för en dylik utvidgning av bestämmelserna.

Utskottet.

Även beträffande förslagens 11 §, mot vars lydelse utskottet icke har någon erinran att göra, gäller vad utskottet i samband med 9 § anført.

14 §.

I denna paragraf, som motsvarar 15 § i 1918 års förfoganderättslag, ha utom vissa formella ändringar även förslagens vissa av dagsbotssystemets införande betingade jämkningar i straffsatserna.

I detta sammanhang må uppmärksamheten fästas på straffbestämmelsen i 16 § av det genom propositionen nr 4 framlagda förslaget till lag om förfoganderätt för luftskyddets behov. I motiveringen till sistnämnda stadgande har tillförordnade chefen för socialdepartementet, statsrådet Forslund, uttalat, att det med hänsyn till de delvis likartade förhållanden, som straffbestämmelserna i de olika förslagen avsåge, ansetts riktigast att i vissa angivna hänseenden åvägbringa överensstämmelse mellan nämnda bestämmelser.

Mellan straffskalorna i de båda ifrågavarande ansvarsbestämmelserna kvarstår emellertid alltjämt en olikhet. 16 § andra stycket i förslaget till lag om förfoganderätt för luftskyddets behov har följande lydelse:

Fortsätter någon under tid, då han är ställd under tilltal för brott, som i första stycket sägs, samma brott, skall han för varje gång åtal därför anhängiggjorts fällas till det straff, som är bestämt för sådant brott; dock må sammanlagt frihetsstraff icke överstiga två år.

Något motsvarande stadgande finnes icke intaget i 14 § förslaget till militär förfogandelag.

Här må även erinras, att ett av Kungl. Maj:t den 17 december 1937 till lagrådet remitterat förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen innehåller ett övergångsstadgande, enligt vilket i stället för bestämmelse av innebörd, att för brott tilltalad, som fortsätter sitt brottsliga förfarande, skall dömas till särskilt straff för varje gång åtal äger rum, skall gälla, att såsom särskilt brott skall anses vad han före varje åtal förbrutit. Särskild föreskrift rörande högsta sammanlagda straff för sådana brott skall enligt förslaget iakttagas vid bestämmande av gemensamt straff för brotten. Antalet dagsböter skall enligt 2 kapitlet 8 § i förslaget liksom för närvarande bestämmas till högst 120, enligt förslaget dock endast där ej annat följer av 4 kapitlet 2 §. I sistnämnda lagrum i dess föreslagna lydelse utsäges, bland annat, att böter såsom gemensamt straff ej må överstiga 180 dagsböter eller, i fråga om böter omedelbart i penningar, 500 riksdaler.

Den nyss angivna skiljaktigheten mellan 14 § i förslaget till militär förfogandelag och 16 § i förslaget till lag om förfoganderätt för luftskyddets behov torde stundom i likartade fall kunna medföra olika resultat vid bestämmandet av straff. Om ett visst förfarande, innefattande brott mot förstnämnda lagrum, är att anse såsom ett brott eller fortsättning av samma brott, skall det enligt Kungl. Maj:ts förslag beläggas med ett enda straff, låt vara att, då fortsatt brott föreligger, detta skall anses såsom en försvårande omständighet. Bötesmaximum blir i detta fall 120 dagsböter. För ett likartat förfarande, innefattande brott mot sistberörda lagrum, skall särskilt straff utsättas för varje gång åtal därför anhängiggjorts, varigenom den åtalade kan bliva dömd till ett sammanlagt straff, som är högre än det i förra fallet utdömda straffet. Därvid kan det nyss angivna bötesmaximum överskridas.

Utskottet.

Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen har vederbörande departementschef i propositionen nr 4 uttalat, att han med hänsyn till de delvis likartade förhållanden, som ifrågavarande straffbestämmelser avsåge, ansett riktigast att i vissa hänseenden åvägabringa överensstämmelse mellan bestämmelserna. Enligt utskottets mening bör även den nyss anmärkta olikheten utjämnas. Detta torde lämpligast kunna ske genom att till 14 § i förslaget till militär förfogandelag göres ett tillägg, motsvarande 16 § andra stycket i förslaget till lag om förfoganderätt för luftskyddets behov. Utskottet vill därför föreslå ett sådant tillägg.

15 §.

Förevarande paragraf innehåller ett stadgande om tystnadsplikt beträffande vad som inhämtats vid undersökning eller granskning, som omförmäles i 13 § andra stycket, jämte en därtill anknuten straffbestämmelse.

I 25 kapitlet 16 § strafflagen utsättes straff för ämbetsman, som uppsåtligt på annat sätt än förut i kapitlet är sagt begår förbrytelse i sitt ämbete för egen fördel eller för att annan gynna eller skada eller eljest till kränkning av allmän eller enskild rätt eller säkerhet eller som i sådan avsikt underlåter sin ämbetsplikt. I 17 § av samma kapitel stadgas ansvar för

ämbetsman, som visar vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i sitt ämbete. I 18 § utsäges, att om förbrytelse, som avses i 16 eller 17 §, tillika innefattar annat uppsåtligt brott eller sådant vållande, varå straff efter strafflagen bör följa, domstolen skall utsätta särskilda straff för varje brott. I 22 § stadgas, att vad i 25 kapitlet strafflagen är stadgat om statens ämbetsmän även skall gälla om dem, som äro satta att förvalta städers, menigheters eller allmänna av Konungen stadfästade kassors, verks eller andra inrättnings- eller stiftelsers angelägenheter, om de tjänstemän, som lyda under ämbets- eller förvaltningsmyndigheterna och om andra, som äro förordnade att förrätta ämbete eller tjänsteärende.

Utskottet.

Utskottet, som icke har något att anmärka mot förevarande paragraf, vill allenast erinra, att ämbets- eller tjänsteman, som bryter mot den honom därigenom ålagda tystnadsplikten, i vissa fall lärer komma att ådömas, förutom straff enligt ifrågavarande lagrum, jämväl särskilt ansvar för tjänstefel.

Utskottets hemställan.

Under åberopande av vad i det föregående anförts, får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte antaga Kungl. Maj:ts i propositionen framlagda, nedan intagna förslag till

1) **L a g**

angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov (rekvisitionslag).

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Sedan förordnande enligt § 74 regeringsformen meddelats, att krigsmakten eller någon del därav skall ställas på krigsfot, må från och med den dag, som av Konungen bestämmes, genom rekvisition av kommuner eller enskilda utfordras förnödenheter och tjänstbarheter, som må vara att tillgå i orten och som erfordras för fyllande av sådana krigsmaktens oundgängliga behov, vilka icke kunna på annat sätt tillgodoses med tillräcklig skyndsamhet. Vid krigsmaktens återgång till fredsfot upphör rätten till rekvisition från och med den dag, som av Konungen bestämmes.

Ställes endast en del av krigsmakten på krigsfot, omfattar rätten till rekvisition allenast vad som erfordras för denna del.

Rätt att göra rekvisition tillkommer de militära myndigheter, åt vilka Konungen meddelar sådan rätt. Rekvisition skall ske genom skriftlig, av rekvisenten undertecknad handling. Å förnödenhet eller tjänstbarhet, som utgjorts efter rekvisition, skall lämnas kvitto.

Vad enligt rekvisition utgjorts skall ersättas av statsmedel, där ej annorlunda nedan stadgas.

2 §.

Genom rekvisition må anskaffas eller tagas i anspråk:

1. kvarter, stallrum och plats under tak för materiel m. m.;
2. byggnad eller del därav jämte erforderlig inredning att användas till expedition-, sjukvårds- eller förrådslokal, verkstad eller annat dylikt;
3. markområden och byggnader för tillfälliga befästnings-, järnvägs-, flygplats-, väg-, bro- och andra arbeten, som erfordras för krigsändamål;
4. mat i kvarteren, slaktdjur, proviant, foder och annat dylikt;
5. bränsle, lyse och lägerhalm, läkemedel och förbandsartiklar, för maskiner erforderliga driftförnödenheter, såsom vatten, elektrisk ström, bränsle, smörjmedel m. m., så ock andra för krigsmakten erforderliga förbrukningsartiklar;
6. beväpnings- och utrustningspersedlar, ammunition och sprängämnen ävensom verktyg, redskap och materialier för tillfälliga arbeten, som erfordras för krigsändamål;
7. vägvisare, budbärare, arbetsmanskap samt personal för vård av sjuka och sårade människor och djur;
8. rid-, drag- och lastdjur, hundar, brevdovor, anspanss- och motorfordon, motorredskap, lokomobiler, velocipeder, kälkar och skidor ävensom därmed jämförliga kommunikationsmedel, allt med erforderligt tillbehör, ävensom personal för skötsel och underhåll därav;
9. fartyg, båtar och andra farkoster med erforderlig utrustning och bemanning;
10. luftfartyg av alla slag med erforderlig utrustning och bemanning;
11. bärgnings- och dykerimateriel med erforderlig personal;
12. järnvägar, kanaler, flygplatser, lastbryggor, kajer, lyftkranar och andra dylika transportanordningar, allt med utrustning och förråd, ävensom personal för skötsel och underhåll;
13. telegraf-, telefon- och radioanläggningar, kraft- och belysningsanläggningar, skeppsvarv, kvarnar, bagerier, slakterier, tryckerier, litografiska anstalter samt andra industriella anläggningar och verkstäder, allt med utrustning och förråd, ävensom personal för drift och underhåll; samt
14. förnödenheter för utrustning och underhåll av anläggningar, som avses under 12 och 13.

Byggnader och anläggningar, som avses i föregående stycke under 1, 2, 12 och 13, så ock markområden, som avses i nämnda stycke under 3, må tagas i anspråk allenast med nyttjanderätt. Övriga förnödenheter övertagas med äganderätt, därest ej annat vid rekvisitionen bestämts eller får anses överenskommet.

Rekvisition må icke omfatta annat än vad som finnes att tillgå hos den, som skall fullgöra rekvisitionen, ej heller sådant, som är oundgängligen nödvändigt för dennes behov och näring.

3 §.

Kvarter lämnas i mån av utrymme i tillgängliga hus och byggnader. In-
vånarna äro dock ej skyldiga att lämna de rum och sängar, där de vanligen
hava sitt nattläger, ej heller de stallrum, som oundgängligen erfordras för
egna djur.

Närmare föreskrifter i fråga om kvarter, som lämnas efter rekvisition, med-
delas av Konungen.

Mat, som lämnas i kvarteren, skall vara efter ortens sed.

Ägare eller innehavare av byggnad, fordon, fartyg, luftfartyg eller anlägg-
ning, som anges i 2 § första stycket under 1, 2, 8—10, 12 och 13, är skyl-
dig att i den mån så påfordras tåla eller vidtaga ändring eller förflyttning
av dess inredning eller utrustning.

4 §.

Rekvisition ställes till Konungens befallningshavande, landsfiskal, magi-
strat eller kommunal myndighet eller ock, där så finnes lämpligt, omedel-
bart till den, som har att fullgöra rekvisitionen.

Avser rekvisitionen förnödenhet eller tjänstbarhet, som omnämnes i 2 §
första stycket under 1—9, och har rekvisitionen icke ställts omedelbart till
den, som har att fullgöra densamma, ansvarar vederbörande kommun för
rekvisitionens utgörande. Därvid äger kommunen själv besluta rörande sättet
och ordningen för fördelningen av det rekvirerade. Å landet må i de fall,
då rekvisitionen ej skulle hinna fullgöras å bestämd tid därest sammanträde
av kommunalstämma eller kommunalfullmäktige skulle avvaktas, kommunal-
nämnden besluta i sagda frågor.

Vägrar eller försummar någon att behörigen eller i rätt tid fullgöra re-
kvisition, äger administrativ eller kommunal myndighet att hos honom ut-
taga det rekvirerade. Kan dröjsmålet medföra våda och är civil myndighet
icke att tillgå, må samma rätt tillkomma militär myndighet.

5 §.

Ersättning utgår icke för nyttjande av obegagnade byggnader, skogs- och
hagmarker samt obrukade fält, ej heller för kvarter, stallrum och plats under
tak för materiel m. m.

Pågår inkvartering under så lång tid, att kvartervärden därigenom åsamkas
särskilda kostnader eller avsevärda olägenheter, må dock ersättning utgå med
skäligt belopp.

6 §.

För transport å järnväg utgår ersättning efter fastställd militärtaxa.

7 §.

Vid bestämmande av ersättning för förnödenhet eller tjänstbarhet i andra
fall än i 5 och 6 §§ avses skola följande grunder tillämpas:

1. För förnödenhet, som övertages med äganderätt, samt för tjänstbarhet skall lämnas full ersättning.

Nödgas forman, förare av motorfordon eller motorredskap eller ock annan, som efter rekvisition användes för krigsmaktens räkning, vara borta från hemmet mer än tjugufyra timmar, äger han utan avdrag på honom tillkommande ersättning tillgodonjuta enahanda rätt till inkvartering och föda för sig och, i förekommande fall, för sina dragare, som om han tillhörde krigsmakten.

2. För förnödenhet, som tages i anspråk med nyttjanderätt, skall lämnas full ersättning för den för upplåtaren förlorade avkastning eller nytta.

Då anspann med eller utan fordon tages i anspråk, skall tillika iakttagas, att ersättning skall lämnas efter kördag, beräknad till högst tio timmar. Nyttjas anspann under högst fem timmar, skall ersättning lämnas för halv kördag. För färden från bostaden till inställelseplatsen ävensom för hemfärden lämnas ersättning med forlön för en fjärdedels kördag för varje full mil av den tillryggalagda väglängden.

8 §.

I den mån på förhand lämpligen kan bestämmas pris, efter vilket ersättning bör utgå för fullgjord rekvisition, som avses i 7 §, skola taxor & nämnda pris upprättas. I taxorna upptages pris med belopp, som bestämmas med tillämpning av de i 7 § angivna grunderna för ersättningens bestämmande och med hänsyn tagen till de vid tiden för taxornas upprättande gängse pris & förnödenheter och tjänstbarheter.

Finnes i taxa upptaget pris för fullgjord rekvisition, skall ersättningen därför utgå i enlighet med taxan; dock må, därest taxans tillämpning skulle på grund av särskilda omständigheter innefatta synnerlig obillighet, ersättningen i den ordning, som i 14 § första stycket sägs, kunna bestämmas till högre belopp.

Finnes pris icke upptaget i taxa för fullgjord rekvisition, som avses i 7 §, skall ersättning därför utgå med belopp, som bestämmas enligt förut nämnda grunder och med hänsyn tagen till de vid tiden för rekvisitionens utgörande gängse pris & förnödenheter och tjänstbarheter.

9 §.

Har ändring eller förflyttning vidtagits beträffande inredning eller utrustning av egendom, som upplåtits med nyttjanderätt, må ersättning lämnas för den kostnad upplåtaren därigenom fått vidkännas.

Har skada eller avsevärd försämring utan upplåtarens förvållande uppkommit & förnödenhet, som tagits i anspråk med nyttjanderätt, lämnas full ersättning därför.

10 §.

För forsling av rekvirerad förnödenhet till avlämningsplatsen samt för återforsling av förnödenhet, som efter nyttjande återställes, lämnas full ersättning i enlighet med bestämmelserna i 7 och 8 §§.

11 §.

För upprättande av taxor, varom förmäles i 8 §, samt för handläggande av övriga ärenden rörande ersättning enligt denna lag och ärenden, som äga samband med sådan ersättning, skola i den ordning nedan stadgas till-sättas dels en värderingsnämnd för hela riket (riksvärderingsnämnden), dels ock lokala värderingsnämnder, nämligen en för varje landstingsområde och en för varje stad, som ej deltagar i landsting, såframt ej annorlunda nedan stadgas.

Riksvärderingsnämnden skall bestå av ordförande och fyra andra ledamöter. Ordföranden och två andra ledamöter jämte ställföreträdare till nödigt antal utses av Konungen för en tid av fyra år. Av dessa skola minst en ledamot och en ställföreträdare hava utövat domarämbete. För utseende av övriga ledamöter skola kommerskollegium och lantbruksstyrelsen var för sig årligen upprätta förslag å personer med sakkunskap inom särskilda näringsområden. Av de föreslagna utser ordföranden för varje ärende, som nämnden skall handlägga, två ledamöter jämte ställföreträdare för dem, med iakttagande av att den sakkunskap, som må för ärendet erfordras, varder tillgodosedd.

Lokal värderingsnämnd skall bestå av tre ledamöter, nämligen en ledamot, tillika ordförande, vald av landstinget eller stadsfullmäktige, en ledamot, utsedd av arméfördelningschefen (chefen för Övre Norrlands trupper, militärbefälhavaren på Gotland), samt en ledamot, utsedd av Konungens befallningshavande. För varje ledamot skola utses två ställföreträdare. Såväl ledamöter som ställföreträdare utses för en tid av fyra år.

Uppstår för visst landstingsområde eller för viss stad behov av mer än en värderingsnämnd, äger Konungens befallningshavande förordna om tillsättande av ytterligare en värderingsnämnd ävensom angiva verksamhetsområde för densamma. Dylik värderingsnämnd sammansättes och utses i enlighet med vad i föregående stycke sägs, dock att, i avvaktan på landstings eller stadsfullmäktiges sammanträde till val, ordförande må förordnas av Konungens befallningshavande bland de enligt föregående stycke valda ställföreträdarna för ordföranden i där avsedd nämnd.

12 §.

Riksvärderingsnämnden verkställer prissättning i taxa rörande de förnödenheter och tjänstbarheter, för vilka sådant finnes lämpligt. Prissättningen gäller efter nämndens bestämmande för hela riket eller visst landstingsområde eller viss stad eller ort.

Riksvärderingsnämnden bestämmer tillika vilka förnödenheter och tjänstbarheter skola av de lokala värderingsnämnderna, var för sitt område, i taxa prissättas. I den mån förhållandena inom ett landstingsområde sådant påkalla, skall den lokala värderingsnämnden verkställa särskild prissättning för olika delar av området.

Taxa, som upprättats av lokal värderingsnämnd, skall underställas riksvärderingsnämndens prövning.

Över riksvärderingsnämndens beslut i fråga om prissättning i taxa må klagan ej föras.

13 §.

Ersättning, som skall utgå efter taxa, varom förmäles i 8 §, fastställas till beloppet av den myndighet, som för kronans räkning mottagit det rekviderade eller har uppsikt över rekvisitionen fullgörande.

Ersättning, som icke skall utgå efter taxa, bestämmas av den lokala värderingsnämnden, där ej nedan i denna paragraf annorlunda stadgas.

Ersättning för kvarter, som enligt 5 § må ifrågakomma, bestämmas av riksvärderingsnämnden. Finner den lokala värderingsnämnden skälig anledning antaga, att ersättning i annat fall bör skattas till högre belopp än tjugutusen kronor, skall nämnden ofördröjligen hänskjuta frågan om ersättning till riksvärderingsnämndens omedelbara avgörande.

14 §.

Menar någon, att tillämpning av taxa, varom förmäles i 8 §, på grund av särskilda omständigheter innefattat synnerlig obillighet i fråga om honom tillerkänd ersättning, må ändring i myndighets beslut rörande ersättningen sökas hos riksvärderingsnämnden.

Ändring i beslut, som av lokal värderingsnämnd meddelats i ersättningsfråga, må sökas hos riksvärderingsnämnden genom besvär.

Över beslut, som meddelats av riksvärderingsnämnden i ersättningsfråga, må klagan ej föras.

15 §.

Likvid för fulljord rekvisition skall, efter fordringsbeloppets prövning och godkännande, erläggas kontant eller medelst anvisning, som är betalbar vid uppvisandet, eller ock, där så lämpligen kan ske, medelst check.

16 §.

De närmare föreskrifter, som för tillämpning av denna lag bliva erforderliga, meddelas av Konungen.

17 §.

Angående anskaffning av hästar och fordon samt uttagning av fartyg för krigsmaktens ställande på krigsfot är särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1938, från och med vilken dag lagen den 24 maj 1895 (nr 43 sid. 1) angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov upphör att gälla;

skolande, där i särskild författning eller eljest förekommer hänvisning till 1895 års lag, hänvisningen i stället avse den nya lagen. De ledamöter i riksvärderingsnämnden och i lokal värderingsnämnd, som utsetts i enlighet med bestämmelserna i 1895 års lag, så ock deras ställföreträdare skola fortfarande tjänstgöra under den tid, för vilken de blivit utsedda.

---

2) Lag

om skyldighet i vissa fall att i fredstid tillhandahålla förnödenheter m. m. för krigsmaktens behov.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Då militär personal, utan att vara ställd på krigsfot, för ändamål, som omnämnes i § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen, beordras till tjänstgöring å sådan plats, att dess förläggning icke lämpligen kan ske i de av krigsmakten vanligen använda lokaler, eller ock till sjötjänstgöring utom örlogsstation eller örlogsdepå, må Konungen, där så av särskilda skäl finnes erforderligt, förordna, att ägare och innehavare av förnödenheter, transportmedel, rum för personal, hästar och fordon ävensom materialier och annat, som är oundgängligen erforderligt för tjänstens fullgörande och icke med tillräcklig skyndsamhet kan på annat sätt anskaffas, skola vara skyldiga att på anfordran av vederbörande militära befälhavare mot full ersättning tillhandahålla vad sålunda erfordras.

Vid meddelande av sådant förordnande, som nu sagts, anges den tid, för vilken förordnandet gäller.

2 §.

Anfordran skall, där så lämpligen låter sig göra, i första hand riktas till den, som å orten driver rörelse eller eljest mot ersättning tillhandagår allmänheten med vad som är i fråga.

Anfordran skall göras skriftligen samt kvitto lämnas å vad som mottages.

3 §.

Transportmedel och rum tillhandahållas med nyttjanderätt. I övrigt skall tillhandahållande ske med äganderätt, därest ej annat vid anfordran bestämts eller får anses överenskommet.

4 §.

I de fall, då begärd ersättning icke betalas av vederbörande militära befälhavare, må ersättningsfrågan avgöras av den militära myndighet, som Konungen bestämmer. Nämda myndighet har att utbetala vad som finnes skäligt. Erhåller sökanden icke den ersättning han begärt, må han inom tre månader efter det han erhållit del av sistnämnda myndighets beslut draga frågan om ersättning under riksvärderingsnämndens prövning. Över nämndens beslut må klagan ej föras.

5 §.

Vägrar eller försummar någon att fullgöra anfordran enligt denna lag, äger vederbörande militära befälhavare låta genom polismyndighetens försorg uttaga det begärda.

Den som gör sig skyldig till vägran eller försummelse, som nu sagts, dömes till dagsböter.

6 §.

Förseelse mot denna lag åtalas av allmän åklagare vid allmän domstol.

Böter tillfalla kronan. Saknas tillgång till böters gäldande, skola de förvandlas enligt allmän lag.

7 §.

Närmare bestämmelser för tillämpning av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1938.

B. att riksdagen, med förklarande att det i propositionen framlagda förslaget till lag om förfogande över viss egendom för krigsmaktens behov (militär förfogandelag) icke kunnat i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Lag

om förfogande över viss egendom för krigsmaktens behov (militär förfogandelag).

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Bestämmelserna i 2—13 §§ i denna lag skola äga tillämpning allenast när förordnande därom blivit meddelat. Sådant förordnande meddelas av Konungen med riksdagens samtycke, då rikets försvar eller dess säkerhet eljest det kräver, och må gälla för viss tid eller tillsvidare.

Under tid, då riksdagen icke är samlad, äge ock Konungen giva dylikt förordnande, sedan, om ej riksdagen ändå skall sammanträda inom trettio dagar, riksdagskallelse utfärdats; dock må sålunda meddelat förordnande ej gälla längre än till dess trettio dagar förflutit från det riksdagen sammanträtt.

2 §.

Erfordras för fyllande av sådana krigsmaktens behov, vilka icke kunna med tillräcklig skyndsamhet eller för skäligen kostnad tillgodoses genom uppköp i allmänna marknaden eller på annat sätt, att förnödenhet, som är användbar för krigsbruk, ställes till kronans förfogande, vare ägare eller inne-

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

havare av sådan förnödenhet pliktig att, om Konungen så förordnar, mot ersättning avstå förnödenheten till kronan. Vad nu är stadgat skall ock gälla i fråga om förnödenhet, som kan användas för tillverkning, beredning eller iståndsättande av förut nämnd förnödenhet.

Utän hinder av förordnande, som nyss nämnts, må ägare eller innehavare av förnödenhet behålla eller använda så mycket därav, som ej uppenbarligen överstiger oundgängligt behov för honom och den, som av honom njuter kost eller stat.

3 §.

För behov, som angives i 2 § första stycket, äger Konungen förordna om beslag å där avsedd förnödenhet. Ägare eller innehavare av förnödenhet, som tagits i beslag, må ej förfoga däröver i vidare mån än i 2 § andra stycket stadgas.

Har ej inom trettio dagar från det beslag blev gällande ägaren eller innehavaren förpliktats avstå förnödenheten till kronan, och ingiver han till Konungens befallningshavande en till Konungen ställd ansökning om beslagets hävande, skall beslaget upphöra att gälla, där ej sådant förpliktande sker inom lika tid från utgången av nämnda trettio dagar eller från det ansökningen därefter ingavs.

4 §.

Där det för tillgodoseende av behov, som angives i 2 § första stycket, finnes erforderligt, att kronan förfogar över fabrik eller annan dylik anläggning utan att egendomen avstås till kronan, vare ägare eller innehavare av anläggningen pliktig att, i den mån Konungen så förordnar, mot ersättning ej mindre till kronan upplåta anläggningen eller del därav jämte tillhörande inredning eller utrustning än även tåla eller vidtaga erforderlig ändring eller förflyttning av inredningen eller utrustningen.

5 §.

Där det för tillgodoseende av behov, som angives i 2 § första stycket, finnes erforderligt, att vid fabrik eller annan dylik anläggning för kronans räkning tillverkas, beredes eller iståndsättes viss förnödenhet utan att kronan i övrigt förfogar över anläggningen, vare ägare eller innehavare av anläggningen pliktig att, i den mån Konungen så förordnar, mot ersättning ombesörja tillverkningen, beredningen eller iståndsättandet samt vidtaga härför erforderliga åtgärder.

Ägaren eller innehavaren må ej i vidare mån än i 2 § andra stycket stadgas förfoga över förnödenhet, som enligt vad nu sagts tillverkas vid anläggningen.

6 §.

Förordnande enligt 2, 3, 4 eller 5 § må avse alla eller blott vissa ägare eller innehavare av egendom av angivet slag. Förordnandet vare gällande mot ägare eller innehavare, när han fått del därav.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

7 §.

Konungens befallningshavande äger bestämma, huru mycket ägare eller innehavare av förnödenhet i fall, som avses i 2, 3 eller 5 §, må behålla eller använda av förnödenheten. Konungens befallningshavandes beslut må icke innefatta prövning av lagligheten av åtgärd, som ägaren eller innehavaren av förnödenheten dessförinnan vidtagit.

Över Konungens befallningshavandes beslut må ägaren eller innehavaren av förnödenheten sist å tjugonde dagen från det han erhållit del av beslutet anföra besvär hos Konungen; dock skall beslutet lända till efterrättelse utan hinder av anförda besvär, om ej Konungen annorlunda förordnar.

8 §.

Ägare eller innehavare av förnödenhet, som skall avstås till kronan eller tagits i beslag, vare pliktig upplägga, förvara och vårda den mot ersättning för nödig kostnad.

Förnödenhet, som avstås till kronan, skall av ägaren eller innehavaren avlämnas inom tid och å ort inom länet, som bestämmas av Konungen eller av den Konungen därtill bemyndigat. Skall förnödenheten avlämnas å annan ort än den, där förnödenheten finnes, må ägaren eller innehavaren åtnjuta ersättning för förnödenhetens forsling till orten för avlämnandet.

9 §.

Skall förnödenhet avstås till kronan, och möter ej genom ägarens eller innehavarens förvällande hinder att förnödenheten tages i besittning för kronans räkning, stånde kronan faran för att förnödenheten av våda förstöres, försämras eller minskas.

Häves beslag eller upphör det eljest att gälla utan att förnödenheten avstås till kronan, och har förnödenheten lidit skada till följd av beslaget, gälde kronan ersättning för skadan.

10 §.

Då förnödenhet i fall, som avses i 2 eller 5 §, avlämnas eller eljest tages i besittning för kronans räkning, vare kronan ägare av förnödenheten.

11 §.

Anspråk på ersättning av kronan, som föranledas av denna lag, skola med iakttagande av vad i andra stycket av denna paragraf sägs prövas enligt de grunder, om vilka förmäles i rekvisitionslagen. Angående sätt och tid för ersättningens bestämmande och erläggande skall gälla vad i samma lag stadgas om likvid för fullgjord rekvisition.

Förordnar Konungen om avstående av förnödenhet, skall den ägaren eller innehavaren enligt 2 § tillkommande ersättningen för förnödenheten bestämmas efter det pris, som gällde vid tiden för förordnandets meddelande, eller,

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

om förnödenhetens avstående föregåtts av beslag, efter det pris, som gällde, då förordnande om beslaget gavs.

12 §.

Har till kronan avståtts förnödenhet, som borgenär hade såsom pant eller eljest under panträtt i handom, skall ersättningen för förnödenheten överlämnas till överexekutor i den ort, där förnödenheten avstods. Lag samma vare, där borgenären hade panträtt i förnödenheten utan att hava den under panträtt i handom eller ägde rätt att kvarhålla förnödenheten till säkerhet för fordran samt borgenären tillika, innan ersättningen guldits, yrkat utfå betalning därur hos den, som det tillkommer att gälda ersättningen.

I fråga om överexekutors förfarande med ersättning, som avses i föregående stycke, gälle vad om fördelning hos utmättningsman av köpeskilling för utmättningsvis såld lös egendom är stadgat.

13 §.

Det åligger en var att vid förfrågan av Konungens befallningshavande eller polismyndighet lämna upplysning, huruvida och i vilken myckenhet han innehar förnödenhet, som avses i 2 §.

Vägrar någon att lämna begärd upplysning eller finnes skälig anledning misstänka, att han söker vilseleda i fråga om sitt innehav av förnödenheten, må undersökning verkställas av kontor, lagerlokal eller annan lägenhet, varöver han förfogar, så ock granskning ske av hans handelsböcker och affärshandlingar. I fråga om befogenhet att besluta angående undersökning eller granskning, som nu nämnts, samt beträffande tid, då undersökning må äga rum, och förfarandet därvid skola bestämmelserna angående husrannsakan äga tillämpning.

14 §.

Har någon med vetskap därom, att förordnande meddelats enligt 2, 3, 4 eller 5 §, olovligen förfogat över, undanstuckit, skadat eller förstört förnödenhet eller annan egendom, som förordnandet avser, eller underlåtit att fullgöra honom enligt 8 § åliggande skyldighet att taga hand om sådan förnödenhet eller eljest åsidosatt vad på honom ankommer till fullgörande av förordnandet eller av föreskrifter, som meddelats med stöd av denna lag, straffes med dagsböter eller fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må dömas till straffarbete i högst två år.

Lag samma vare, där någon vid förfrågan enligt 13 § vägrat att lämna upplysning eller ock vid sådan förfrågan eller i samband med undersökning eller granskning, som avses i sistnämnda paragraf, sökt vilseleda om sitt innehav av förnödenhet.

Fortsätter någon under tid, då han är ställd under tilltal för brott, som i första eller andra stycket sägs, samma brott, skall han för varje gång åtal där-

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

för anhängiggjorts fällas till det straff, som är bestämt för sådant brott; dock må sammanlagt frihetsstraff icke överstiga två år.

15 §.

Vad som inhämtas vid undersökning eller granskning, som i 13 § andra stycket omförmäles, må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med undersökningen eller granskningen avsedda ändamålet. Bryter någon häremot, straffes med dagsböter eller fängelse.

16 §.

Brott, som i 15 § sägs, må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av målsäganden.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böters gäldande, skola de förvandlas enligt allmän lag.

17 §.

Har förordnande om avstående av förnödenhet till kronan ännu icke blivit gällande mot ägare eller innehavare vid tid, då tillämpning av bestämmelserna i 2—13 §§ upphör, vare förordnandet utan verkan. Beslag enligt 3 § och förfogande enligt 4 eller 5 § skola ej gälla längre än till nu angivna tid. I fråga om ersättning, vartill någon enligt denna lag är berättigad vid nämnda tid, skola lagens bestämmelser fortfarande äga tillämpning.

18 §.

Konungen äger meddela bestämmelser om delgivning, genom kungörelse eller annorledes, och om verkställighet av förordnande, varom stadgas i 2, 3, 4 eller 5 §, samt om användande för det avsedda behovet av vad enligt denna lag tagits i anspråk, så ock i övrigt giva de närmare föreskrifter, som må erfordras för tillämpning av denna lag.

19 §.

Genom denna lag göres ej inskränkning i den rätt till rekvisition, som enligt gällande författningar tillkommer militär myndighet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1938.

Stockholm den 11 mars 1938.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Linder, Tamm, P. Sandström, Olof Carlsson, Elton Andersson, Sten* och *Holstenson*;

från andra kammaren: herrar *Hage, Olovson, Skoglund,² Hallagård,² Molander, Sandström* i Härnösand,¹ * *Hansson* i Örebro, fröken *Andersson* samt herr *Barnekow*.

---

¹ Ej närvarande vid behandlingen av 14 § militära förfogandelagen.

² Närvarande endast vid » » 14 § » »

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.